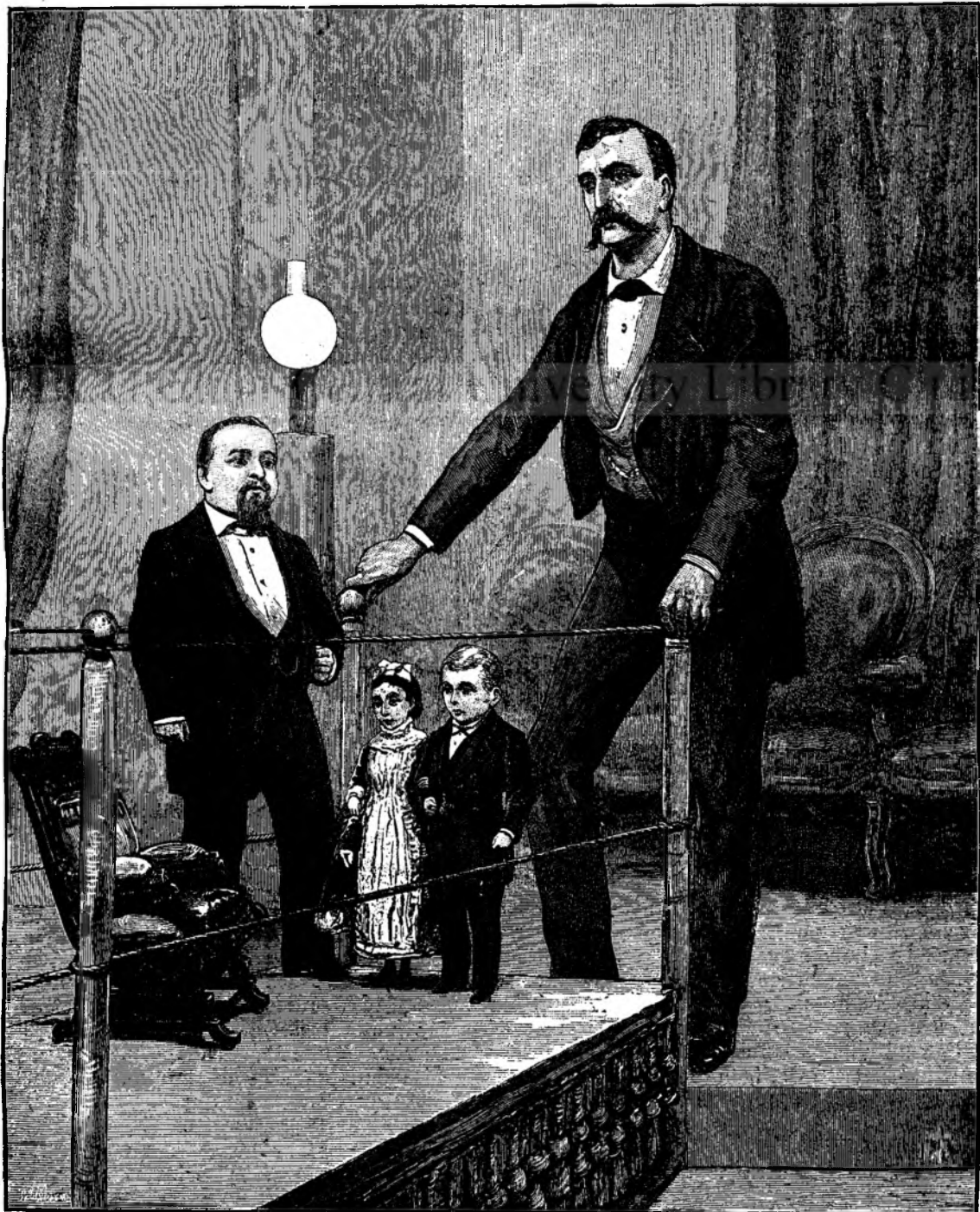

Oradea-mare, duminica 11/23 octombre. Nr. 75.

ANUL XVII — 1881.

Cea mai mică păreche de oameni : Lucia Zarate și general Mite.

După două-zeci și cinci de ani.

— Novellă. —

(Urmare.)

Atunci îl văduri mai bine. Eră un bărbat robust. Nalt. Cam de patru-zeci și opt de ani. Cu per și barbă surie, dar cu foc de tinerețe în ochii sei.

Îl primii cu interesare, și dimpreună cu mine îl priviau mai mulți, căci se 'nțelege de sine, că scena petrecută atrase atențiunea generală a celor din apropiare.

Prin depărtarea lui atât de bruscă, dēnsul stērnii și mai mult curiositatea și oferi astfel subiect conversațiunii de pe la mese.

Eră evident, că dna Liveđan a făcut asupra lui impresiunea acēsta schimbătoare, căci la pronunțarea numelui ei sări de pe scaun spre a se depărtă. Va se dica, ori cine putea să presupună cu tot dreptul, că a trebuit să existe între dēnsii vr'o relațiune.

Înse ce relațiune?

La acēsta întrebare putea să ne dea deslucire în rēndul prim domnul acela dela mēsa unde ședea și dēnsul, carele i-a amintit numele dnei Liveđanu.

Firesce, că dēnsul a și fost bombardat cu întrebări din tōte părțile, și el ne făcū următoarea istorisire :

— Fratele Ioan Cicărlan, eroul narațiunii mele, actualminte e unul din puținii proprietari cu stare bună ce-i avem în aceste părți. Tot ce are el, e fructul ostenelelor sale, căci tată-seū a fost om sărac, care nu i-a putut lăsă nimica. Tocmai sărăcia lui din tinerețe a fost cauza, că amorul lui la frumoșa Eleonora Capnican a fost respins. Acēsta l'a intristat foarte. Dar medicul cel mai bun, timpul, a vindecat și rana lui, însă numai la aparință. Din momentul acela el o evita ca să n'o mai vēda, și nici n'a vēdūt-o până 'n sēra acēsta. De atunci a trecut un timp îndelungat. Tocmai două-zeci și cinci de ani. El a cugetat, că a uitat-o, s'a însurat și ș-a căpētat o soție bună, cu care a trăit o viață fericită; însă figura Eleonorei din când în când totuși i reapărea, amorul ei totuși nu s'a stins din inima lui. Înainte cu vr'o doi ani muiera lui a murit, de atunci el a devenit iērăși melancolic, și n'are altă bucurie în viață decât pe fiul seū, carele s'a dedicat carierei preoțesci și carele tocmai în anul curent termină cursul teologic. Mai mult de dragul lui Tiberiu, fiul seū, a venit el și la acēsta adunare.

— Tinerul acela care ședea la mēsa cu dna și domnișōra Liveđanu? — îl intrerupse unul din ascultătorii dela mēsa.

— Da, da, — respuse povestitorul nostru. Tinerul a știut, că ele vor fi aici, căci i-aū spus la băile dela Biesad, unde petrecură la olaltă mai multe zile. Însē n'a împărtășit acēsta și părintelui seū, căci s'a temut, că atunci dēnsul nu va vini. Fratele Ioan dară n'a știut, că fōsta ei ideală încă va fi acuma la Baia-mare. Nici nu visă acēsta, căci o scia ședēnd departe. Însē de atunci s'aū întēplat schimbări mari. Refusând mâna lui Ioan, înainte cu două-zeci și trei de ani, ea s'a măritat dupa un negustor, cu numele Liveđanu, un om bogat, însă dur, cu care a necășit aprōpe la două-zeci de ani, când în fine cerul s'a îndurat de suferințele ei și a chemat pe bărbatul ei la viața eternă. Atunci ea s'a mutat mai aprōpe de Baie.

— Și nu s'a mai măritat de atunci? — întrebă cineva din societate.

— Nu, căci își consacra tōtă ingrigirea pentru creșcerea fiicei sale Cornelia.

— Și el și ea, ambii vēduvi! Nu aū nici o pedecă d'a se luă. Ce interesant ar fi, decă dorința lui

de nainte cu două-zeci și cinci de ani s'ar realiză acuma!

— M'aș bucură din tot sufletul. E bine, fratele Cicărlan nepresupunēnd, că fosta lui adorată încă se află aici, fu peste mēsură suprins aūđind amintindu-se numele ei. Presința ei într'atata îl agită, încat el scăpă pocalul ce tocmai îl ținea în mână spre a-l duce la gură. Restul îl sciți.

— Pēcat, că i-ai amintit și dta numele dnei Liveđanu, — observă unul dela mēsa. I-ai atins o rană prē delicată.

— Tocmai fiind că-l scieam suferind, credeam, că va isbucni dia el durerea și va vorbi și astfel i vom putē alungă norii de pe frunte. Dar n'am isbutit. A făcut mult mai adăncă impresiune rentălnirea după două-zeci și cinci de ani.

II.

Scirea acēstei întēplări se respândi iute. A două și nu eră nimene, care să n'o fi aūđit.

Se 'nțelege, că din ce în ce se povestiă mai mult, cu atata deviniă mai adausă, mai completată, încat până ce ajunse la gura cea din urmă, acea povesti de dece ori atata cât s'a întēplat.

Astfel unii diceau, că Cicărlan, în culmea bucuriei sale, în deminēța următoare numai decăt s'a și dus la interesanta vēduvă și i-a cerut mâna.

Alții nu susțineau acēsta, ci numai o puneau în perspectivă pentru ziua următoare seū pentru timpul cel mai scurt.

Erău însă și de aceia, cari afirmau a sci ceva mai mult și spuneau un ce pozitiv, că nu numai că dl Cicărlan a pețit deja pe dōmna Liveđanu, dar că ea l'a și refusat a două oră, sub pretecestul, că nu mai vrē să se mărite.

Ce bine, că fericitul candidat de mire nu sciea nimic din tōte poveștile acēste, căci atunci s'ar fi mēniat foc și pârjol!

Pentru că tōte acēste nu erau decăt o scornitură fără nici un temei.

El n'a aūđit nimica din acēste vorbe, pentru că de când s'a dus aseră acasă din livēdă, de atunci n'a mai eșit din odaia sa, ma a încuiat și ușa ca nimene să nu pōtă merge la el, să-i vorbēscă cumva despre cele petrecute în sēra precedentă.

Însē decă n'a vorbit el cu nimene, cu atāt mai mult conversă el cu sine ēnsuși.

Sunt mulți ōmeni în lume, cari atunci își petrec mai bine când se află singuri. Atunci nu-i conturbă nimene, pot lăsă sbor liber spiritului lor, pot să studieze după plac cutare ideie, să o desbată din fir în pēr, să pună în cumpēnă tōte argumentele pentru și contra, să susțină ceva și apoi tot ei să se combată, și în urma urmelor să scōțā un rezultat, care mai totde-una este după dorința lor.

Astfel de om eră și Cicărlan.

Precum îl cunoscurăm din momentul prim, dēnsul eră un om fōrte iritabil. La simplul aūđ al numelui fōstei sale adorate scăpă din mână pocalul, și când amicul seū i revocă în memorie numele ei, într'atata se mēniă, încat se duse mēncând pământul.

Ajuns acasă, nu putū să dōrmă tōtă nōptea de gândurile cele multe cari i copleșiră deodată mintea, furnicându-i prin cap ca mii de schintei ale unui foc mare.

Decă ar fi presupus, că și vēduva Liveđanu va fi de față la acēsta adunare, el nu viniă de fel, pentru că i-a ofensat inima și nu mai voiă s'o vēdă. Dar acuma, după ce sciea, că și dēnsa e aci, supērarea lui a trecut cu totul, ca și întunecimea când apare sōrele. Singura ei înfăcișare fu în stare să dērime tōtă clădirea planu-

rilor sale de reshunare. Eroul deveni un blând supus, căci inima-i oțelită se nmoia de odată. Natură iritabilă, el trecu iute din o extremitate în alta. Firmitatea-i de pân'atunci fu înlocuită prin o nesiguranță completă.

Nu sciea, ce se facă? Să se bucure seși se se sparie? Este ore ea liberă seși promis-ș-a deja mâna cui? În cazul de-a fi încă liberă, nu-l va refușă ore ierăși decă-i va repeși amorul oferit înainte cu două-deci și cinci de ani?

Și aci dēnsul ierăși ajunse la o întrebare grea, și anume, ca ore în adevēr s'o cēră de nou? Ore mai iubesc-o și acuma? De când a fost respins dēnsul nici n'a vēđut-o; de atunci ea pōte că ș-a perdit frumusețea, dōr a zăcut de versat, dōră i-au cādut și dinții, căci đeu nici ea nu mai este atât de tinēră, o fi de...

Dar aici se intrerupse. Nu găsi nici cuviincios, inșe nici consult a căută etatea ei, căci atunci prin consecință trebuia seși aducă aminte și de anii sei proprii, cari încă erau mai mulți cu vr'o doi decăt înainte cu două-deci și cinci de ani.

Și fiind că firul gândurilor sale îl conduse până la acest punct, el găsi forțe potrivit a face conclusiunea, că un om de etatea lui nu mai are d'a consideră mult frumusețea, ci numai interiorul, bunătatea inimei, nobleța sufletului.

În urma urmelor apoi constată, că đeu el o iubesc și acuma și prin urmare, decise, că negreșit va încercă încă odată norocul seși, și va cere mâna vēduvei.

Dar atunci ierăși i plesni prin minte întrebarea: Nu-l va refușă ea ore și de astă-dată? Și la acēsta întrebare se cutremură. Ah! de cumva ierăși va primi respunsul de mai de mult! Atunci va deveni și a două ora nēfericit.

Asta eră o întrebare forțe grea, pe care nu putea s'o deslege, căci respunsul nu atērnă dela el. Ori cum se nisuiă a se mângăia, ori ce posibilități favorabile își punea: suvenirea pățaniei de odinōră se vēră ca un demon în cercul cugetelor sale, și-i imprimă convingerea, că cestiunea acēsta e atērnătore numai dela voința ei.

Voința ei! Dar asta eră de ce dēnsul se temea mai mult. Asta l'a nēfericit odată. Asta o amenință și acuma!

Ietă dară, că ajuns la finea meditațiunilor sale, el se simștea și mai incurcat. Voind a se ușoră, se n-greună și mai mult.

Oh! de-ar fi putut se scie pozitiv acea voință! De-ar fi cunoscut secrētul inimei ei! Ce bine eră de el! Ori bine, ori rēu, dar cel puțin nu-l turmentă nesiguranța!

E bine, ori care din cele două eventualități aveau se-l aștepte, el hotari se afle ceva sigur. Și încă cāt mai curēnd. Încă ađi. Încă înainte de miēdăđi.

În iritațiunea lui nespusă decise, ca numai decăt se mērgă a face vizită interesantei vēduve, se-i descopere sentimentul inimei și seși nici nu se rentōrcă de acolo, până ce nu va află chiar din gurița ei că pōte speră ori ba?

Se mbracă dară cu cea mai mare atențiune, ceea ce n'a făcut de mulți ani, își peria ēnsuși hainele frumos, își întocmi pērul regulat, trase niște mănusi pe mânilor de mult timp nedepriuse cu asemenea lucș, apoi mai aruncă o privire în oglindă, đise un Dōmne ajută și plecă la ea.

Dar unde se află ea? Numai după ce eși la stradă tocă prin cap, că el nu scie nici cvartirul ei. În confusiunea sa nici nu-și aduse aminte, că mai nainte de tōte trebuie se afle acēsta.

Acuma sciea, ce trebuia se întrebe. Înșe i se și încruciașă altă pedecă. Aceea, că el nu voia se întrebe de nimene. Cum se întrebe? Aū nu toți arū suride, când dēnsul ar scăpă de pe buze numele ei?! El nu voia se ridă nimene de dēnsul. Sciea bine, că între tōte armele salira are tăișul cel mai ascuțit.

Înșe ori voia ori ba, totuși trebuia se întrebe, căci spiritul sânt nu eră se-i inspire strada și casa în care se află dōmna Liveđanu.

Decise dară, că se va supune silei. Într'un cot de stradă, unde nu-l va observă nimene, o se întrebe pe cineva, pe atare om necunoscut, care se nu-l pōtă tradă.

Dar sci-va acela, unde se află cartirul ei, o femeie străină în oraș?! Ba. Ar fi o mare absurditate a și presupune așa ceva.

Atunci i resări alta ideie. Va întrebă de fiul seși. Acela, precum i s'a spus, a șeđut aseră la o mēsă cu dna Liveđanu și fiica ei. Le-a petrecut și acasă. De sigur scie dară cvartirul ei.

Dar unde e fiul seși? De aseră nu l'a mai vēđut. A petrecut undeva cu niște preteni, și de atunci nu s'a mai rentors. Ce fiu rēu! În loc de a șeđe acasă, spre a petrece cu părintele seși, el umblă cu prietenii sei prin birturi. Lasă că l'a învēță el omenie decă va vini acasă!

Ore unde se-l afle?

El nu sciea, că fiul seși, după ce a petrecut damele acasă, s'a rentors aseră încă de timpuriu la cartirul unde se află cu părintele seși, dar acesta a incuiat ușa, și mănios ce eră nu l'a lăsat se între, cugetând că e altul.

Tinērul apoi s'a dus la un prieten. Cu acela a povestit tōtă nōptea de ale lor. Când se culcară, se revērsau đorile. Nici unul nu s'a sculat încă.

Astfel dară, pe când părintele stetea ca pe spini într'un cot de stradă, așteptând drept ānger mântuitor pe fiul seși, acesta dormia legānat de visurile cele mai dulci.

Urindu-i-se se aștepte atāta timp inședar, socoti, că va fi mai bine, decă se va rentōrce acasă și va așteptă acolo venirea fiului. Eră convins, că acela nu putea se întârđie mult, căci avea se se imbrace și el.

Mai făcū un cerc prin oraș, și după o preumblare de vr'o jumētate de ōră, se rentōrse la otel unde eră 'n cvartir.

— N'a vinit încă fiul meu? — întrebă el de servitor.

— Ba vinit.

— Ah! ce bucurie!

— Unde-i? — întrebă el abiă putēnd seși ascundă placerea.

— S'a dus ieră, — response servitorul flegmatic.

Iosif Vulcanu.

(Va urmă.)

U n v i s.

(Heine.)

e ne astēper m'a cuprins?
De ce sufletu-mi e aprins!
De ce sângele-mi clocoteșce,
Și inima-mi se topesc?

Ah, sângele-mi e 'nferbēntat
Un vis cumplit eu am visat:
Al noștii negru fiu venise
Și 'n sbor cu sine me răpise.

M'a dus într'un locaş voios,
Acolo sunet sgomotos,
Cântări, lumină, vesel traiu;
Pe loc în sală eu intraiu.

Eră o nuntă mult voiósă,
Şi óspeţi mulţi şedeau la mėsă:
Dar vai, mirésa fericită
Eră chiar mândra mea iubită;

Iér mirele ei: un străin.
Cu sufletul pătruns de chin
Lângă-al ei scaun am păşit
Ş'am stat pe loc înmărmurit.

Musica sună-a desfătare,
Durerea mea e tot mai mare;
Mirésa arde 'n fericire
Şoptind încet cu al ei mire.

El ia la mână-o cupă plină,
Zimbînd miresei o închină;
Mirésa, vai, la buze-o strînge,
Ah! ea bēu chiar al meu sînge.

Mirésa ié un mēr frumos,
Şi-l tînde mirelui voios;
Iér el în două i-l tăiá,
Cel mēr eră înima mea.

Ei se privesc cu fericire,
Timp lung, apoi voiosul mire
Sărută blând mirésa sa;
Pe mine mórtea me păşceá.

Mi-a amuţit limba de tot,
O vorbă nu puteam sē scot.
Sē 'ncepe jocul, ea cu el
În frunte saltá uşorel.

Şi cum stau trist şi inlemnit,
Ei lângă mine au sosit,
El díce-o vorbă, ea roşeşce,
Apoi — voios de nou zimbesce.

Petru Dulfu.

Suvenirii şi notiţe de călătorie.

(În Transilvania, România şi Dobrogea.)

(Urmare.)

În Bucureşti sînt o mulţime de reuniuni şi societăţi de tóte colorile, reuniuni literare, societăţi acţionare, filantropice; asemenea mai multe spitale publice şi alte institute filantropice între cari amintesc pe „Asilul Elena Domna“ ce se află sub protecţiunea înaltă a Majestăţii Sale a reginei şi carele este atât de bine organizat şi condus încât ar face cinste la ori care popor din Europa.

În Bucureşti mai este, afară de cele amintite mai sus, afară de reşedinţa ţerei, reşedinţa judeţului Ilfov, a metropolitului primat numit şi meproplitul Ungro-Vlahiei, reşedinţa Camerei şi a Senatului, a Curţii de cassatiune, a Curţii de apel şi în urmă a tuturor superiorităţilor civile şi militare ale ţerei. Aci este centrul birourilor telegrafo-poştale şi a drumurilor de fer. Aceste din urmă au 2 gare, una la Filaret ce duce la Giurgiu, şi a 2 la bariera stradei Têrgovişte care duce

atât la Ploesci, Braila, Galaţ, Sinaia, Predeal, cât şi de la Chitila la Pitesci, Craiova, Turnu-Severin etc.

Oraşul Bucureşti s'a dezvoltat în timpul mai prospet un oraş forte industrial şi comercial. Are 2 tîrguri pe săptămână numite Oboruri, adecă Marti şi Vineri. Afară de aceste mai are un tîrg mare numit „bâlcîu mare la Moşi“, care ţine 7 zile. Are 6 mori de abur pentru făină, o fabrică de pâne, o însemnată mulţime de brutarii, mai multe fabrici de cărămidă, 1 fabrică de gaz, 2 fonderii pentru unelte de fer, fabrică de spelat rufe (haine); fabrici de săpun, chibrituri, lumine de cēră şi de sēu, fabrici de scrobělă sēu nasprělă (amil) şi altele mai multe. Tăbăcitul peilor dă de lucru şi esistenţă la o clasă mare de ómeni. Industria şi comerţul iá cu un cuvînt din an în an sbor mai mare.

Locuri pentru distragerea publicului încă are Bucureşti mai multe, afară de bulevard şi Cismegiu, o grandioasă gradină cu un lac mare, este mai însemnat loc la Şosea, un frumos parc şi alee, apoi grădinele de la „Episcopia“ şi „St. Gheorge“, insē tóte aceste în proporţie cu o populaţiune atât de mare şi cu o estensiune atât de însemnată, sînt prē puţine.

O scădere după a mea părere este aceea, că piaţele tóte sînt ocupate prin diferite şatre în cari se vind tot felul de negoţuri. Cumcă comerţul şi industria se află în o stare înflorită, se vede de acolo, că venitul anual se urcă peste 4 milioane lei noi, din care se susţine garda naţională, poliţia comunala, pompierii ş. a., se înrumsetează Bucureştii ş. a. m.

XVII.

Am însemnat aceste puţine despre Bucureşti. Sînt forte puţine aceste, insē destule pentru ca cineva sē-şi póta formá o idee cât de slabă despre capitala României. Altcum despre Bucureşti s'ar puté scrie o carte întregă. Ajungînd aci me voui întorce la firul poveştei mele.

Am spus mai sus, cumcă îndată după sosirea mea la gara Têrgovişte am luat o birjă şi am comandat „la Hôtel Dacia“. Birjarul alungă caii după datina lor. Stradele pe unde mergeam sēu mai bine díş pe unde sburam erau bine luminate cu gaz. Începui a me uitá acuşi la dreapta, acuşi la stînga şi a încercá sē trag în revista mea tot ce aflam mai însemnat. Însē eră forte anevoie sē-mi însemn ceva bine. Ici un grup de ómeni în mişcare côle o cafenea şi inaintea ei dame şi domni îşi petrec la o îngheţată sēu o cafea turcescă, côle un palat pompos, côle lângă acest palat o gradină frumoasă. Dar tóte ca tóte insē birjele fulgerau pe lângă mine fără ale puté numerá, căci urmau una după alta sēu chiar şi două deodată. Eū am umblat în multe oraşe mari de renume european, insē atâte birje, şi atáta umblare cu birja n'am vėđut. Póte că acesta provine dela estensiunea cea mare a Bucureştilor, destul atât cumcă lumea elegantă ceşi ceva, se folosesce la tóte ocaziunile, la visite, la preumblare, la teatru, la concert, etc., de birje. Observ că o împregiurare este favorabile, adecă preţurile sînt în proporţie cu viaţa bucureşciana moderate. 2 lei la oră sēu 80—90 cr. v. a. nu este mult, cel puţin cu mult mai ieftin ca în Viena, Pesta ma şi ca în Braşov.

Trecuse un sfert de ceas, sēu după limba noastră un patrar de oră, şi numai ajunsese la hotel. Întreb pe birjar mai avem mult, imi raspunde o jumătate de ceas. Îndată imi părū rēu, că l'am întrebat pentru că me temeam cumcă me va purtá cine scie prin câte strade ocolitóre până voui ajunge la scop. Această temere a fost dictată de o esperienţie avută la Pesta. Se vi spun acesta întēmplare.

La a. 1871 venind dela Graz în Pesta, me dasem jos la „Hôtel naţional“. De aci voiam a visita între

alții cel d'ântăiu pe redactorul „Familiei“. Acesta locuia în strada pëlăriei nr. 7, însă eu nu sciam unde este acesta strada. Luai o birjă și acesta me purtă mai o oră până la locul destinat. Firesce cu scop de ai plăti mai mult. Când m'am rentors dela visită, am venit pe jos condus de un servitor public în timp de vre-o 5—7 minute. Va se dică cu birja am avut trebuințe să caletoresc mai o oră calea ce am făcut pe jos în 5 minute.

De odată se opresce birja înaintea unui frumos edificiu cu un etagiu. Eră hôtél „Dacia“ la care am tras la recomandarea academicilor noștri D. Bariț și Hodoș.

— Guten Abend —

Cu aceste cuvinte me primi portariul otelului. Această salutare neașteptată în Bucuresci m'a frapat mult, pentru că nu m'am așteptat la dânsa. Doi servitori apucară bagagiul meu, și alți 4 Kelneri ce me întimpinară pe treptele ce suiau în etagiul 1, me conduse la camera 25. Spre mirarea mea toți începură a vorbi cu mine numai nemșesce. La început nu-mi puteam esplică această, mai în urmă i-am înțeles. Toți erau ovrei înundați din Austria cu portir, cu servitori, cu Kelneri. De orăce eu nu apucasem a depune uniforma austriacă, scieau că trebuie se pricep nemșesce.

Când am intrat în ambientul otelului, am fost surprins de mulțimea ce de odată o am vădută la drépta adecă în curtea (ograda) otelului.

La primul moment credeam cumcă este o adunare poporală, seú vre-un deputat a invitat pe alegătorii sei se le facă o dare de sémă.

Întreb ce este?

Mi se raspunde este o reprezentație teatrale a truppei lui Pascaly. O bucurie nespūsă am simțit la această împărțire. Doriam și nutriam de mult în pèptul meu ocaziunea de a vedé pe artistul Pascaly jucând pe scenă. M'am felicitat de acesta întèmplare. Abiă mi-am luat camera în sémă și numai decăt am eșit în ambientul otelului ale cărui geamuri de sticlă, cu cari eră ingradit, erau deschisă și puteam vedé ca din o galerie teatrala, totul ce se jucă pe scenă.

În acea sêră se jucă o tragediă „Idiotul“, tradusă din franțuzesce și când am sosit eu eră scena în care Idiotul venise la simțurile sale naturali, începe a se amorisă și a face declarații de amor. Pascaly jucă rolul Idiotului cu o arte admirabilă. Eu mi-am făcut părerea despre Pascaly. Cumcă în adevèr este un adevèrat artist, un dramaturg în rolurile sale cât pôte se facă cinste la ori ce scenă din Europa. Pècat numai că toți ceilalți actori cu vre-o 2—3 escepțiuni erau slabuți, erau niște stele pe lângă sôre de lumina căruia se eclipséză.

În timpul cât am petrecut eu în Bucurescii, am vădută pe Pascaly încă odată jucând în Idiotul rolul din capet în capet, dar l'am vădută și în alte bucăți teatrale.

După terminarea reprezentații care a durat până aprôpe la ôrele în nôpte 12, m'am scoborit în restaurație unde am făcut cunoscințe cu mai mulți actori din trupa lui Pascaly și dela cari am capetat mai multe informațiuni despre trupa lui Pascaly și despre altele.

Românul străin ajungènd în Bucuresci se miră și trebuie să se mire cum de artiști ca Pascaly, Millo, ș. a. de un renume european dau reprezentații numai în grădinele otelurilor cu niște trupe cari în parte sânt vai de ele, adunate scie Ddeu de pe unde, ier în teatrul național unicul edificiu ce coresponde numelui de teatru se jôcă bucăți franceze seú se cântă opere și opere italiene. Este în adevèr cîdat lucru pentru cei ce cunosc orașe mai mici ca jumătate Bucuresci, cari au câte 2—3 edificie pompôse teatrale și în tôte jôcă trupe

bune, bine organizate și bine salarizate. În Bucuresci cu o poporație de peste 200 de mii este un singur teatru, teatru național și în acesta jôcă mai mult tot felul de trupe străine. M'am informat despre cauza adevèrate a acestei anomalii dela locuri competente. Actorii raspund, că guvernul și respective comitetul de teatru pörtă vina, ier alții aperiă pe comitet și încarcă vina pe actori. După a mea parere cauza este a se caută la ambii, și la artiști și la comitet. La artiști am observat cumcă îndată ce unul a debutat de câte va ori și începe a cladi în creri idea cumcă dânsul are să fie nici mai mult, nici mai puțin decăt director de teatru. Se vede că această este o manie la bieții artiști români. Decă a succes unui bun și espert artist a compune o trupă, și i-a succes numai în câțva a-o disciplina, a-o cultiva, iêsă unul din trupă cu planul de a face altă trupă teatrale, promite la colegi, munți de aur, numai se-l ajute a fi director de teatru. În așă mod trupa vechie se desface, în 2, 3 și pôte în mai multe. În loc de o trupă bună bine organizată ce ar face onôre artei și națiunii, capetam mai multe de cãrpaci.

Dar despre această temă imi rezerv dreptul se revin mai târziu.

Precum am fost eu informat nici guvernul resp. comitetul teatrului național nu este cruțat de imputări. O mare greșelă este, că în comitet se denumesc și ômeni de aceia cari nu au destulă pricepere pentru o arte atât de frumoșe, însă pe atât de grea. De aci mi se pare mie urmèză, cumcă nici comitetul nu face destul pe cât ar cere demnitatea și prestigiul unui teatru național, a unui teatru în care se se represinte în paralel cu comedii, canțonete ș. a. și bucăți dramatice în înțelesul adevèrat al cuvèntului, bucăți cu caracter național cât și internaționale.

Să revin la Pascaly.

Despre acest eminent artist român am fost cetit și audit multe și de mult, încă de pe atunci când avu fericită idee de peregrină cu o trupă bună în care se află și buna actrice nevèsta lui, tötă Transilvania. Năsèudenii și astăzi vorbesc cu admirațiune de Pascaly după vre-o 10 ani. Mie mi-a fost destul rolul ce l'a jucat ca Idiot pentru a-mi formulă părerea și a recunôce cumcă este un artist ce ar face cinste la ori ce teatru dramatic din lume. Și este dauă că nu are o trupă mai bună și se nu fie silit a jucă în grădini publice ci în edificiul imosant al teatrului național.

Să sperăm, că va veni și aceea vreme când artea va fi redicată la trépta ce i se cuvine. Altcum această atèrnă mult și dela artiștii noștri. Până când va umbli fie-care de capul lui și se vor produce cu reprezentații în cari se jôce și numai câte o persônă, nu este chip a se innaltă arta teatrale.

De și eram fôrte obosit de drum, am petrecut mai mult timp în restaurație cum am spus mai sus. Începusem la conversații fôrte interesante cu vre-o 3 din trupa lui Pascaly, cari erau niște copii inteligenți și bine instruiți. Impresiunea cea placută ce mi-a făcut atât reprezentația dlui Pascaly, cât și conversația în o limbă atât de dulce și atât de frumoșă, precum numai Bucurescenii o sciu vorbi, mi-au alungat somnul. Eră târziu când m'am retras, însă nu pentru a dormi, ci pentru a fi torturat de 2 tirani. Cel d'ântăiu fu o căldură nădușitôre ce nu o puteam se o sufer. Al doile tiran eră, vorbind în limba matematică, un product de tirani.

Vis-à-vis dela ferestile mele eră un șir de șatre (dughene) cu tot felul de pôme: mere, pere, prune, caisuri, (o specie de fructe ca persecile însă mai mici) apoi cu verdețuri seú cum le dic pe acolo zarzavaturi.

La acesti tirani aș avé se mai adaug și pe al treile

pe birjari cari traversau neîntrerupt strada și astfel produceau sgomote prin trăsurile lor încât de multe ori cugetai că se află un cutremur de pământ.

Maltractat de acești tirani, în urmă m'am hotărît să nu me culc, mi-am luat ramas bun dela somn, am deschis o ferestă și am început a privi de aci pe stradă. Mi-au plăcut mult drăgălașe glume și povești ale pomarilor. În genere Românul este vesel și bun de glume, acesta o recunosc și străinii. Bucurescianul pare a fi și mai bogat în de aceste... După o vreme bună începe a se încinge o înfricoșată luptă între cei trei tirani amintiți de o parte și între somnul meu de altă parte. Vrașmașia s'a sfârșit în urmă prin învingerea celui din urmă. Eu ca om ascultator bun, am dat ascultare și m'am pus pe brațele lui.

XVIII.

Nu ve puteți inchipui iubiți cetitori cu cât dor și cu căta curiositate așteptam eu ziua următoare pentru a cunoște Bucuresci mai de aproape.

Însă înainte de a-mi împlini dorința, aveam o dătorință de împlinit, dătorință de sudit austro-ungar și de soldat, adică dătorința de a me prezentă la consulatul austro-ungar. Regulamentul cătănesc prescrie ca în timp de 24 ore după sosirea în vre-un oraș este a se face prezentare la respectivul consulat. Acesta am și făcut. M'am prezentat mai întâiu la consulat, unde nu găsi decât pe secretarul acestuia. Acesta me primi cu multă afabilitate, ma își exprimă părerea de rău cumcă nu e acasă dl consul și me invită sei mai visiitez cât voiți mai petrece în Bucuresci.

Dr. A. P. Alexi.

(Va urmă.)

Pământul nostru.

— *Purcederea, dezvoltarea și apunerea lui.* —

(Urmare.)

Prin asta apoi deveni un corp de tot separat; ieră celelalte părți remaseră înapoi și așa se introduse corpului separat afară de mișcarea generală în cercul relăsat și o mișcare circulară, o mișcare rotațională. În modul acesta se formeză un planet, care se condensează, ieră prin puterea centrifugă se turteșce, primeșce o formă de linte, discul se departe în mai multe cercuri; din aceste cercuri se formeză corpuri separate, planete, cometi.

Astfel s'a adunat și pământul nostru din materia primitivă a unui cerc ca acesta! Pământul ne supramenințeză ca parte separată a corpului aeriform, ca dintr'un cerc al său combalat, dela densusul se mai desbină încă și luna și celelalte masse ale sale se tot atrag în un spațiu mai mic.

Apropierea părților libere esteriore cătră cele interiore se întemplă cu ocleritate cu atât mai mare, cu cât a devinit acesta parte internă mai compactă și ea e cu atât mai compactă, cu cât mai iute se întemplă apropierea din îndepartarea defiptă. Tot d'odată se măreșce masa acestei părți și cu aceea și puterea atragativă, așa, că ea e în stare să se înmăreșcă mai tare cu crescământul ei.

Una condensare de o specie așa de extraordinară, cum a suferit pământul, trebuie să fie fost condusă de o temperatură așa de înaltă, despre care nici nu avem ideia! Și precum-că e de trebuință o astfel de temperatură spre a ține toate substanțele, cari le cunoșcem, într'o stare fluidă înfocată, nu e nici o îndoielă! Cea mai de aproape urmăre de aici e, că acea materie, care am privit-o mai în sus ca materie primitivă a sistemului lumii, a devinit fluidă și în fine a dat posibilitatea spre

a urmă și altor legi și mai cu sémă afinătăților chemice, cari au influință așa asupra corpurilor aeriforme, ca și celor solide său fluide, la a căror activitate forma fluidă a materiei e o condițiune nedispensaveră. Neconsiderând însă asta, este alta urmăre mai de aproape a fluidității, adică forma de picături.

În totă temperatura se atrag părțile corpurilor; dar în temperatura mai înaltă se atrag mai puțin, decât în cea josă; prin urmăre în forma de aer mai slab, în cea fluidă și în forma fluidă mai puțin, decât în cea solidă. Înălțarea temperaturii e în tot locul condițiunea schimbării, a agregățiunii; ea se împedecă numai prin apesarea mecanică.

Dacă se atrag părțile materiei încă în starea aeriformă, atunci se atrag lângă condensarea lor în forma fluidă și mai tare, ce se pôte vedē foarte clar la formațiunea de picături. E natural lucru adică, că tot, ce e fluid și se pôte fără nici o pedeca forma, primeșce o formă de picături său o formă sferică. Dacă se întorce un astfel de glob fluid spre ossia sa, apoi își schimbă forma, el primeșce forma unui sferiod, fiind turtit la ambele capete, cari stau ossiei măi aproape. Prin urmăre dacă schimbă întorcerea ossiei corpurilor forma acestora până când sunt fluide, apoi pământul nostru are o formă, care stă foarte aproape de cea globică.

Din toate pân'aici dise urmăreză deci, că pământul nostru trebuie să fie fost odinioră fluid său môle! Acesta însă trebuie să o defigăm numai ca ipotesă; căci a se documenta în realitate nu este cu puțință. Cunoșcințele omenesci despre interiorul pământului sunt numai de ieri alaltă-ieri: ceea ce scim, e foarte puțin, ce presupunem e cu atât mai aparinte, cu cât e mai simplu și cu cât e mai credinclos legilor, pe cari le-au scos spiritul omenesc dela natură însuși; căci nimic nu ne îndreptătesce spre a presupune, că natura să se fi domnit odinioră de alte legi, și nu de cari se domneșce acum.

Dacă se presupune acesta așa, apoi trebuie să se fie format pământul ca și picăturile, și de orece densusul are o rotațiune, de aceea nici nu a putut să fie acesta formă de picături pe deplin regulată, ci a primit la finile ossiei, la ambii poli, o turtire. Pământul avea încă atunci fără îndoielă o atmosferă, însă probaver de o estensiune cu mult măi mare, decât a celei de presinte și prin urmăre din altă compunere chimica: pôte că eră compusă numai din oxigen, cu care s'a împreunat metalele și metaloidele ca esuri, pământuri, alcali, prin ce oxigenul căpeta formă solidă și estensiunea vëlului de gaz s'a redus din ce în ce.

Temperatura, care o avea atunci pământul topit, nu e determinabilă; în ori ce cas trebuie să fie fost așa de înaltă, ca să formeze lavă și basalt, să topeschă granitul; prin urmăre pôte că au fost mii de graduri peste nulă. Cât a conces această temperatură, aceasta încă nu se scie, ea trebuie să fie scădut, de ore ce pământul, ca toate corpurile universale, flotéză într'un spațiu, în care domneșce o temperatură de mijloc.

II.

Deci pământul eră la prima sa zărire o solipilă, o sferă de abore. Materiile, din cari constă această solipilă, se împreunară la olaltă numai cu astfel de soluțiuni, cari puteau să existe la acea temperatură înaltă. Corpurile aeriforme formară atmosfera, care a impresurat solidul simbure al pământului ca coperemânt, și se însoțiră cu dēnsa aborii unei mulțimi de soluțiuni fugitive, cari nu puteau se remână la acea căldură în starea curgărețā său solidă. Totă marea eră atunci un gaz de apă. Așa ni se arată pământul în acea primă formațiune ca un simbure môle și înfocat, impresurat de o atmosferă teribilă și foarte dēsă. Însă respândēnd

căldura raze constante spre infinitivul univers, suprafața pământului suportă o micșorare de căldură; greu topitórele soluțiuni chemice — precum d. e. aluminiu silicate, magnesia ș. a. — începură mereu-mereu a se despărți în forma cristală și cristalină, se aședară la neconținuta recorire pe suprafața simburului și apoi formară în totalitate o crustă slabă peste infocatul simbur, care se despărți mai târziu de atmosfera sa aborosa. Acesta este începutul cogeii pământului, care putea creșce mai iute în tărime, de orece neconținuta influință a văpăiei din lăuntru eră reținută și presentele soluțiuni sborose puteau să se precipiteze pe pământ în părți fluide.

În lăuntru infocat totuși au mai rămas dispozițiuni spre așa numitele procesuri chemice și fizice; remaseră multe gazuri de o streordinară putere expansivă, așa, că de acolo tot mai eră posibilă o reacțiune asupra cogeii. Acesta coge s'a putut de din lăuntru parte în sus ridică, parte afară împinge sêu și rupe în două și cuprinsul curgea prin crepături afară. Însă și după formarea cogeii remase sfera o vreme încungiu-rată cu un coperemânt des de gaz apatos. În fine acesta se prefăcú în apă, cădú jos și împregiurá pământul în cele mai adânce dimensiuni ale suprafeței sale — ca mare. Deci numai după ce a scăđut temperatura suprafeței pământului la acel grad, ca să potă purcede masa respectivă din starea aeriformă în cea fluidă, numai atunci deveni pe pământ prima începetură a apei, și cu acesta prin decădița apei din forma gazului — aerul atmosferic. E însă lucru forte natural, că apa și aerul erau încă în starea cea mai infocată!

Vięta organică nu putea atunci să existe! Cogiá pământului eră încă prę ferbinte, ca să potă prinde plânta rădecini și să creșcă, ierá vięta animala — precum se scie — e legată de esistența plantelor. Și intru adevăr în acestă faptă cele mai de jos — adecă cele mai bętrâne pături de pământ nu arată nici o urmă de vegetale sêu de corpuri animale petrefactice. Organismul a putut sę-și începă activitatea sa determinată numai după ce s'a moderat temperatura cogeii pământului, respective căldura apei și a aerului atmosferic.

Eră deja astrinsă apa pe cogiá pământului, atunci avea ea o căldură mai mare, decât cum e timpul de acum; ea eră în stare se topescă prin aceea căldură o mulțime de soluțiuni chemice, și până când cuprind mările de ađi numai sari ușor topitóre (clornatriu, clormagnesia), pôte că au cuprins mările din timpul formatric antiistoric o mulțime de soluțiuni silicate, sulfate, carbonate.

Așa vedem deci la formarea problematică a pământului afinătatea chemică și gravitațiunea generală într'o acțiune necurmată și alterată; după legile celei din urmă se nisuesc corpurile mai compacte și mai grele a luá locul cel mai de jos.

Decă s'ar fi întemplat formarea pământului în modul acesta regulat, atunci suprafața pământului ar trebui să fie cam uniformă. Innălțăminte și afundături nu s'ar puté observá; corpul pământesc s'ar acoperi giur împregiur de o mare nu prę afundă, ierá marea ar fi încungiu-rată de aerul atmosferic. Însă suprafața pământului nostru nu e așa făcută! Turburări repețite i-au dat o formă esterióră mai felurită. Și prin ce s'au rezultat aceste? Prin același puteri ale naturei, cari dispun și acum de același legi! Aceste însă au rezultat subț împregiurările de atunci fenomenuri într'un grad cu mult mai important și mai activ, cari abia ni le putem în timpurile nōstre imaginá.

Ceea ce La Place a pronunțat numai ca opiniune, aceea s'au nisuit geologii mai târziu a căută prin esaminări raționale pe suprafața pământului și în inte-

teriorul sêu documente, adecă a căută fapte complinite, cari să întăresca adeverița ipotesei renumitului astronom. Aceste fapte complinite sânt următórele:

a) Se observá în interiorul pământului o căldură, care nu devine dela căldura sōrelui, ci e caracteristica acestei călduri. Adecă căldura sōrelui strebate numai puțini decimetrii în suprafața pământului; în o adâncime determinată e căldura pământului vęra-ierna egală. Acestă căldură însă creșce regulat cătră intern, așa, încát pentru totă adâncimea de 30—32 metrii creșce cu un grad Celsiusan. De aci se pôte presupune, că la o adâncime de 64.000 metri trebuie se fie tot în starea curgătóre infocată.*

b) Isvórele calde, cari ies afară din o adâncime însămnată și lifereză apă caldă (termi).

c) Vulcanii, cari vom din interiorul pământului petrii (lavă) infocate fluide.

d) Se observeză, că și în presinte se ridică din mări tot mai sus întinderi însămnate de pământ. Precumcă tot, ce e acum uscat — așa câmpii ca și deluri sêu munții — au fost la început în apă și numai mai târziu s'au despărțit de apă, aceea se vede de acolo, că pe cele mai innalte locuri se află remășițe de animale de mări (scafi de scoici, corale ș. a.)

e) Decă se așeză din apă pături de nomol și decă posed până la o instinsetură mare o grosime egală, apoi ele trebuie să zacă orizontal. Mulți munți constau din pături ca aceste, cari s'au petrificat cu incetul. Aceste pături însă nu sânt în tot locul orizontale, ci stau adeseori pieziș sêu și vertical. Păturile zac cu planul lor de jos pe astfel de petrii, cari nu sânt păturose și cari constau tot'odată din alte minerale și nu din acele, de care sânt păturile compuse. Capêtul redicat e întors cătră masele nepăturose, ierá cel de gios se îndeparteză de ele. Acestă ordine a speciilor de petrii numite a purces prin aceea, că ieșind petrile nepăturose din interiorul pământului infocat, au strébătut păturile orizontale precipitate din apă și le au resturnat încóci și încolo.

Aceste fapte dau multă laudă presupunerilor lui La Place, nu sânt însă pe deplin documentate de ore ce sânt unele fapte și contradicătóre!

G. Pocreanu.

(Va urmá.)

Cea mai mică păreche de ómeni.

Este ore necesar să spunem, că acestă renumită păreche de ómeni se trage din America? Au nu tóte curiositățile ne vin de acolo?

Lucia Zarate s'a născut la 2 jan. 1863 în San-Carlos, lângă Veracruz în marea republică mexicană, din indigeni, adecă din mestecătură de sange spaniol și indian. Părinții ei au avut mai mulți copii, însă toți aceia au fost cum se cade, numai dęnsa e încă și acuma ca o păpușe, de și e fêtă de mărit. Intręga ei în-nalțime se urcă la 20 de degete.

Numai cu un deget e mai mare decât dęnsa generalul Mite, care s'a născut în comitatul Henandoah, nu departe de New-York, la 1 oct. 1864. Deci e mai tinēr decât ea, dar e mai nalt și mai greu. El apēsă noué punđi.

Ambele curiosități se pot vedé acuma la olalta în Londra. Ore nu s'or căsători? Ce păreche ar mai fi!

I H.

* După aceste comparațiuni ajungem la rezultatul: că la o adâncime de 7000 metri e temperatura de 380°, unde devine plumbul în starea fluidă; la o adâncime de 22 chilometri e aurul, ierá la una de 268 chilom. e ferul și platina în starea curgătóre topitá.

S A Z O N

Călinarul săptămânei.

Ziua sept.	st. v.		Numele sântilor și serbătorile.	Sărele resare		Sărele apune	
	st. v.	st. n.		Sărele resare	Sărele apune		
Duminică	11	23	† Apost. Filip.	6	52	5	8
Luni	12	24	Mci. Prov. și Tarach.	6	54	5	6
Marti	13	25	Mcii Carp și Pavel.	6	56	5	4
Mercuri	14	26	(†) Cuv. Paraschiva.	6	58	5	2
Joi	15	27	Muc. Lucian.	6	60	5	—
Vineri	16	28	Muc. Login.	7	2	4	58
Sâmbeta	17	29	Par. Osie.	7	4	4	56

Esposiția română din Sibiu.

XV.

Literatura și instrucțiunea.

G.

Scrieri beletristice.

(Urmare.)

Aceste ne sânt foile periodice special beletristice, cari adecă, după natura lucrului, se adresază către publicul cel mare, pe când foile periodice mai strins științifice sânt totdeauna avisate la un cerc mult mai restrins de erudiți. E bine, ce citește ore în timp de oțiu publicul cel mare din România? Ce citește și ce se distrag în ore libere desclinit dămnele și domnișorele de acolo?... Ierte-ni-se această curiositate, nu ni se iee în nume de rău întrebarea de sus. Pentru că noi cel puțin, după ce foi periodice „Revista științifică”, „Literatorul”, „Convorbiri literare șcl.”, sânt mai mult ori în mare parte a lor literare științifice, și după ce diuarul beletristic ilustrat „Fôia familiei”, de I. Pop Florentin direct. liceal în Iași, muri între durerile nacerii: noi nu cunoseam ađi în România, cătu-i de mare, macar o singură foie peculiarminte beletristică, fie ilustrată ađ neilustrată.

De altminte ale noastre dincôce de Carpați încă-ș puține, pré puține pentru un număr de trei milioane de Români. Cu toate aceste se ne aducem a minte de starea noastră respectivă dinainte de 1848—49, când, după scurta durată a „Fôiei de duminică” cu ilustrațiuni, de R. Orghidan, singură „Fôia pentru minte animă și literatură” ca suplimentară a „Gazetei de Transilvania” de G. Barițiu dá la noi semne de cultivarea beletristicii și a științei proprii.

Să comparăm apoi cu acel trecut presintele, când, pe lângă știutele patru diare rom. politice, mișcămintul nostru cultural îl semnalază, comuniunea noastră spirituală o susțin încă foile beletristice mai sus memorate, „Transilvania” literară; „Preotul rom.” de N. F. Ne-gruțiu și „Amvonul” de Iust. Popfui, teologice-bisericesci; tot așa „Biserica și Școla” din Arad și „Fôia școlastică archidieceșana” de I. M. Moldovanu, școlastice; „Economul” de Ștef. Pop, „Șeșetorea” și „Cărțile sătenuului rom.”, pentru popor; ca se tăcem, între alte, de cele vre două foi umoristice, cum și de nu demult încetatele foi eselențe de specialitate, precum „Arhivul p. filologie și istorie” de T. Cipariu, „Școla româna” de Bas. Petri, șcl. Tote aceste ne implu ânima cu justă bucurie, mândrie și încredere, toate aceste ne strigă: Am progresat! În timp relative scurt și în luptă continuă cu greutate nespuse am progresat foarte mult!

Să ne calmăm însă entuziasmul. Ar fi lucru greșit, a ne culcă pré timpuriu pe laurii repotați, a ne

încrede pré de tot în rezultatele până acum dobândite. Ele ce-i drept ne demonstrară nouă și demonstrară lumii capacitatea, vigoarea, forțele noastre spirituale, intelectuali și ale ânimei, și peste tot puterea noastră de viață. Dară de altă parte se mărturim sincer, că mai în toți ramii culturali și științali sântem încă numai, mai mult ađ mai puțin, începători. Consecința e, că avem lipsă ne-trecută de a ne încordă în măsură mare și neconținut puterile materiale și morali spre a ajunge a ne pute împlini onorifica misiune, misiunea de a fi unul din poporele purtătoare ale civilizațiunii apusene în răsărit.

Din această cauză ceea ce dorirăm și accentuarăm cu privire la monumentele noastre istorice, repețim și aice: Să ne adunăm, atât pentru cultivarea beletristicii rom. cât și pentru a altor rami de știință, în societăți! Ar fi a cară apă în Dunare, seú a duce buhe în Atena, cum dicea cei vechi, când am stă se documentăm la acest loc gigantica putere a reuniunilor, prin care se creară minunile seculului nostru. Amintim numai atât, că profunditatea cu care se tractă în timpul de față științele, recere pentru fie-care ram al lor focal seú altariu special și preoți speciali. Astădi nu mai merge nici la noi — și grație Cerului! că nu mai merge — a fi cineva într-una și popă și fêt și diac a sci cineva „ex omnibus aliquid, ex toto nihil”.

Eh, pare că ađ dicându-mi-se: Dar ietă aci, omule, cele trei secțiuni literarie-științifice ale „Asociațiunii transilvane”! Tare bine. „Asociațiunea” noastră cu secțiunile sale aieptate fără îndoieală ar pute jucă față de Academia rom. tot cam acel rol, ce-l jocă față de Academia magiară „Societatea Kisfaludy” și „Soc. Petofi”, âmbe pentru beletristică, apoi alte societăți un-guresci filologice, istorico-archeologice șcl. Numai veđi, de s'ar apucă și de ne-am apucă odată mai cu dămne-ajută de lucru.

Însă câteva dispusețiuni, cam pripite și de tot bine rumegate, ni se par a împedecă nu puțin această dorință și speranță. Între acele ținem nenimerit paragraful, în înțelesul căruia are voie de a se înscrie ca membru de secțiune veri-cine, după plac. Așă dară pôte și un studinte, care încă n'are scuturat de tot pulberea școlii; pôte unul, care în totă viața sa nu s'a ocupat de știința respectivă și n'a scris cât e o iotă; pôte altul, care cu mai deseale sale călătorii, ce are de a face la Sibiu, țintesece cu înscrierea sa de membru numai într-acolo. ca macar o parte din espensele acelor călătorii se le fragă, ca membru de secțiune venit la ședințe, sub titlul de diurne și paușale de drum, din casa „Asociațiunii” etc. La nici o societate analógă din lume nu esistă așă ceva. Aduge, că așă ceva eschide apoi și pe putintele stremur al punctului de onore, onoreea de a fi ales și estmod de a apertine ca membru al cutării secțiuni, la societate.

Noi credem, că lucrul ar luă deauna altă față, decă, regulamentul cestiunat în asemeni punte modificându-se, adunarea gen. proxima a „Asociațiunii” ar alege pentru asta-dată în fie-care secțiune 7—10 membri actuali, propusi de comitetul ei dintre barbații nostri, cari anume se ocupă cu știința respectivă și ađ mai și scris câte ceva. Acești membri apoi pe venitor s'ar întregi ei de sine; ar avé totodată voie a numi și membri corespundinți ai secțiunilor, dar ierăși dintre barbații, cum dice Scriptura, și chieați și aleși.

Încă și numărul și timpul ședințelor de secțiuni ar trebui fipsat, p. e. trei ședințe ordinare peste an: una deodată cu adunarea gen. a „Asociațiunii”, alta pe la mijlocul lui octombre și alla pe la pasci. Convocătorele la ședințe nefipsate de mai înainte nu odată su-prind pe literat, încât nu-i mai ajunge timpul fisic pentru a pute da materialului științific deja adunat forma,

vestimentul cuviincios, cu care se se înfățișeze omenesce la ședință.

H.

Musicalie.

Revista noastră asupra opurilor științali și mai de-apropo a celor beletristice, și așa cam lungă, o închiem cu sora dulce a poeziei, cu muzica. Din resortul acesta cu bucurie vedum espuse „Cântece de primăveră” și „Colone române” cuadrilă, amândouă de compusetorul nostru june de bună speranță, Porumbescu; „Școlă de musică” de Vorobchevițu, și încă alte câteva piese musicaș.

Muzica nu fără cuvânt se numesce limba universală a omenimei, care limbă o pricepe mult puțin omul necult și barbar întocmai ca și cel civilizat. Dar cu totă acesta universalitate a sa, după diferitele țeri și popore poșede și însușiri și particularități naționali, mai tare au mai debil marcate. Estmod și cântecele sevă melodiele poporali rom., întocmai ca și poeziile lui, sânt recunoscute ași nu numai ca mare parte pre frumose, respirătoare de simțemintele cele mai adânci și mai fragede, ci într'una ca unele din cele mai originali și mai cu espresă individualitate.

Durere, noi ne dedem până acum așa puțină grișă spre a le cultivă, ba macar spre a le adună și scăpă de invasiunea civilizașunii nivelătoare! Regele fortepianului, Fr. Liszt, într'o bună parte a arielor magiare recunoscuse teme de melodii rom. poporali. Reményi violinistul marturi franc, că cea mai frumosa piesă magiara de violină („Repülj feckém ablakára”) o culesse din rostul, din doina unui pëcurar român. Dar ce se mai continuăm? Fie-cărui Român ce și cevaș musical i bate acuși acuși la urechi câte o melodie magiara, pe care în copilăria ori în tineretele sale cântă încă ca românescă. Vedi bine fie-cine are drept de a se folosi de lucrurile străine, arpele mele, decât io le-am aruncat și nu le mai bag în sêmă. Și cantul e alinaș de putinte, cucereșce ușor animele...

Sș sperăm însș, că ceea ce am desconsiderat până acum, vom îmbracișă cu atât mai călduros pe venitor. Din est punct-de-vedere pe cât ne pare reș de apunerea „Lirei rom.” din Bucureșci, care și-propusese între alte și colectarea melodiilor noster poporali, pe atât gratulăm ddor Porumbescu, Vorobchevițu și conșoci, orându-le perseveranță și cel mai deplin succes pe acest têrem verde și plin de flori din cele mai frumose, pe acest — așa dîcend — plaiu nêoși carpatin!

I.

Cărți didactice.

Sș venim acum la variele și binișor de număr-osele cărți didactice.

Mai întăiu însș încă un manuscript, sevă proprie două, cari de și nu sânt strins didactice, pot totuși dă respectivilor lecșiune salutare, numai de le-ar placé a o primă, în privința unui punct al istoriei noster, astădi din pre cunoscute tendenșe și când dintr'o parte când dintr'alta mult intortocat. E vorbă de două copie, una în 4-u alta în 8-u, ale „Psaltirei calvino-românesci” versificate, copie fideli de pe două diverse manuscripte din secl. XVII, aflătoare în biblioteca colegiul ev. ref. din Cluș.

Dar ce este, rogu-vș, acesta „Psaltire calv.-rom.” versificata? E cartea liturgică destinata pe sêmă acelor Români, mai vortos din sudul și sud-vestul Transilvaniei, pe cari violentelui proslitism protestantic din secl. XVI—XVII, cam mestecat cu ceva proslitism nașional, i succese a-i trage la confesiunea calviniană. E cunoscut adecă, că liturgiă sevă cultul divin al acum numitei

confesiuni stă p'aci eschisiv din predică și din trei patru psalmi davidici cântăți parte înainte parte după predică. Spre indicatul scop psalmii regelui David i versifică francesce, în varie forme de versuri și strofe, mai întăiu famosul reformator Teod. Beza, celebrul Gaudimelus le compuse melodiile; ier apoi alți calvini germani, magiari șcl. i adoptară întocmai cu melodiile și în forma versurilor francesce, traducându-i în limba sa nașională, anume la Magiari traducându-i și edându-i prima dată Adalbert Molnár de Szencz la Herborna 1607.

Pentru Români calviniș esistă, cum se pare, numai traducșuni manuscrise, facute pe apucate de păstorii lor sufletesci calviniani magiari. Asta se vede și din manuscriptele noster, în privința celor mai mulți psalmi cu totul identice, în privința unora însș diferite, cari psalmi i vedem traduși într'o limba cei drept arcaică rom., dar forte mestecată cu cuvinte magiare și altele străine. Autorul ori pôte copietorul unui manuscript se numesce pe sine Ioan Viski, „spunându-se, că incepș manuscriptul în Ginagiul de jos și că îl termină în Sântă Marie (Boldogfalva) lângă Hașeg la 1697.

Recomandăm aceste manuscripte atenșunii ddor L. Réthy, G. Szatmáry e tutti quanti din Deva, cari halucineză și fac sfară în țeră despre Magiarii românișăți din cutari comune ale comitatului Hunedorei, de orece locuitorii cestiunatorilor comune, cu tôte că nu-s de relegea Românilor, ci de confesiune magiara calvinescă ori romano-cat., vorbesc totuși românescce. Nu, domni mei! Nu de Magiari românișăți pôte fi acolo vorba, ci de Români calvinisăți, cari cu tôte, că avea preoți și cult divin magiara, ca prin minune nici până în ziua de ași nu își părășiră limba strămoșescă. Numai așa se pôte înșelege și făimosa diplomă a principelui Georgiu Rákóczy I din 1643, prin care Românișăți din ținuturile Iliei, Hașegului, Hunedorei, Orestiei, Alămorului, și din trei protopopiate din districtul Făgărășului se scot de sub jurisdicșiunea metropolitului rom. și se subordinaș celei a superintendentului calvin magiara, de bună sêmă din causă, căci acei Români eră deja trași au cel puțin se aretaș aplecaș spre calvinism.

Acest fapt îl atestă și alte documente istorice. P. e. într'un proiect de condișuni inaintat memoratului principe G. Rákóczy de cătră superintendentele reformat transilvanian, Ștef. Gelei, în 22 septembrie 1640, cari condișuni cutare Milovișiu avea sș le primescă de voie de nevoie, de cumva voieă sș ajungă la vlădicie, punctul 6 dîce apriat: „ca Milovișiu cantările noster (calvinesci) traduse românescce, cu cari se folosesc cei din Caranșebeș și Lugoș, se facă a se descrie, tipări și cântă în tôte ziua înainte și după predică și rugășune”. (Dr. Ballagi A.: „A magyar nyomdászat történelmi fejlődése”, Budapest 1878, pag. 237.)

Ci asemeni invăștature de ale Musei Clio se prind ași la noi de unii domni și față de une tendenșe sanguinice ca și mazerea aruncată pe păriete. Fie deci atata destul despre acest obiect, și sș ne ocupăm de cărșile noster didactice espuse la Sibiu.

De sine se înșelege, că unele, și pôte chiar dintre cele mai bune scrieri române didactice lipsiă, nu fură prezentate la esposișiune. Cu tôte aceste ce frumos progres și în est respect față cu starea instrucșunii noster de acum 15—20 de ani! Plansora eră pe atunci generală la Românișăți ciscarpatini, ca sș tăcem de cei de peste Carpați, că n'avem cărșile școlastice, că junimea noster din instituttele de invăștământul primar ca și de cel secundar se torturază cu manuscripte reș scrise după dictandul invăștătorului și profesorului, și cu încă mai rele copie făcute de invăștatei unul dela altul. Astădi însș? Astădi din fie-care specialitate de sciinșe, ce

se propun în școlile elementari și mijlocie, vedeai în pavilionul expozițiunii rom. nu unul, ci de comun mai multe manuale, atât din punctul-de-vedere pedagogico-metodic, cât și din al regulamentelor dentru învățământul public, mai mult ori mai puțin bine și nimerit compuse.

Așa, ca să păzim și aici anumit ordine, din sfera învățământului religiunii vădurăm acolo „Istoria biblică” de Gabr. Popu; „Catechismu pentru școlile poporali române gr. cat.” Blaș 1878, și altele. Cărțica ultimă, dimpreună cu alte catechisme mici și mari de ale noastre, ni se pare pré de tot dogmatică, pré puțin practică. Noi Români, gr. catolici ca și gr. orientali, mergem în acest respect încă tot pe urma rôtei sêu pe ogașul vechiului catechism al parintelui jesuit P. Canisius. N'am puté ore dá nișel în acêsta privința pe o cărare mai nouă a moralei practice? Dogmele sânt tot ce pôte fi mai abstrus, chiar pentru mintea unui filosof încălțiat îmbrăcat. Cum dar să fie în stare a le pricepe băiații frageți, mințile încã nedesvoltate? Cum se fie în stare a li-le esplică învățatorul și catechetul? . . . Istoria biblică, decã încã propune de aceste, le propune în mod concret, în mod practic, în istoriore, scene, tēmplăminte familiari, din cari chiar și mintea și priceperea mărginită a copilașului ușor deduce moralul, învățatura practică. De acea și aũ, precum avurã și vor avé, istoriile biblice atât efect în respectul instruciunii și creșterii religiöse-morali a tineretului. Așã, credem, că ar trebui a se face mult puțin și cu catechismele, ales cu ale școlarilor începători. Mai multe doctrine pentru viêtã, doctrine practice în ele — conced firesce, că — pe basa dogmelor creștine! Pe atari învățatorii le-ar puté propune mai la înțeles, învățãceii le-ar cuprinde mai lesne. La alte confesiuni acum demult se abăturã pe acêsta cale. Și nu strică a învățã câte odatã ceva bun chiar și dela inimic . . .

Pentru propunerea limbei materne erã acolo „Elemente de gramatica limbei rom.” de T. Çipariu, „Gramaticã rom.” de regretatul Gabr. Munteanu, cu un pic pré multe și nu destul de luminöse regule; apoi „Limba rom.” de dr. Il. Pușcariu, ierã pentru clasele II—IV normali și pentru școlile poporali „Gramatica rom.” de N. I. Mihãlțan, care însé începe cu esplicarea ideii, conceptului, noțiunii șcl., ca și când ar avé de a face, nu cu minți încã mai de tot nedesvoltate, ci cu studenți din clasele VII—VIII gimnasiali. Mai bună decã acêsta se vede a fi analoga carte „Teme pentru învățãmântul limbei rom.” de Gr. C. Bellissimus.

Dintre ajutórele la propunerea limbei muresci sêu legendare memorãm pe nu pré nimerita a lui I. V. Rus, pe mai bunele „Carte de lecturã rom.” de G. Muntean, apoi „Legendar” de Bas. Petri, „Legendar ilustrat pentru școlile poporali rom.” de Ștef. Pop, „Carte de cetire pentru școlile poporali rom.” de Zach. Boiu (ed. VI 1877). Tot pe sēma elevilor începători aũ mai înaintați din școlile elementari, și parte ca instruciuni și manuducerei pe sēma învățãtorilor dela acele școle sânt scrise: „Antãia și a doua carte de cetire” de Ioan Popescu, „Abecedar” de Z. Boiu, „Educațiune și instruciune gener.” de Munteav-Solomon, și fãrã îndoielã mai pe sus de tôte scrierile barbatului nostru cu cunoscințe pedagogice consumate, Basiliu Petri, precum: „Scriptologia”, „Instruciune pentru învățãtorii dela școlile centr.” etc.

Șirul manualelor dedicate propunerii dulcei noastre limbi în școlile începătore și mijlocii il inchiem, ca cu un compliment al respectivelor studie, cu „Elementele de poeticã, metricã și versificațiune” scrise, cu aceași profundã erudițiune și cunoscință de lucru ca tôte opurile sale, de T. Çipariu. Pēcat, că dupã ce în opul din vorba celebrul scriitor tractã, în mod demn de recu-

noscutele sale cunoscințe vaste și întemeiate, despre natura poesiei peste tot cum și despre formele ei la anticii Eleni, Romani, ba și la Arabi șcl.; chiar peste natura și formele poesiei rom. trece, ni se pare, pré de tot fugitiv. Dupã o ocupațiune de o jumătate de seclu, ocupațiune predilecta estensivã și intensivã cu limba și literatura rom. ar fi fost cel mai competente a se estinde ceva mai pe larg și asupra poeticeii noastre.

În legãturã cu gramaticile și cărțile ausiliare de limba romãnã se enumerãm pe cele pentru alte limbi, cum și pe cele scrise în alte limbi pentru învățarea limbei rom. Așã „Gramatica limbei rom.” de meritatul Sava P. Bãrcian, scrisã în usul Germanilor cu text german, dela care autor rēpausat posedem și un „Dicționar romãno-germãn”. „Gramatica limbei magiãre” și „Dicționar rom.-magiãr” de prof. nãșēudan Octaviu Bãrițiu, cari opuri, pãnã acum, pe cât ne este cunoscut, unice de acest soiũ în literatura romãnã, cãpētarã și premiu dintr'un fond special al Academiei magiãre. Asemene pentru învățatura limbei magiãre în școlile elementari e scris „Abecedariul magiãr”, p. I și II de Nicolau Putnoký. Mai departe „Gramatica limbei germane”, de prof. blașan Silvestru Nestor, de și cu ore-care defecte, tot suplinesce la noi Romãni ciscarpatini pentru acum pré bine o lacuna.

Ce se atinge de limbile vechi clasice, nu vėdum la Sibiu, decãt „Gramatica latinã” dupã Schinagl, de T. Çipariu, și „Vocabular complet pentru Iuliu Cesare” de dr. Vas. Glodar, fost profesor zelos la gimnasiul nostru din Brașov, ierã de presinte director al gimnasiului macedo-romãn din Bitolia în Macedonia. Atãta e tot. Pentru studiul limbei elene nimicã.

Sânt pré puține acest tērēm, chiar de vom anumerã la ele analogele scrieri ajutãtore, compuse de canonicul și director gimnas. blașan Ioan M. Moldovan, și încã ale alți vr'o doi. Trebuie să mărturim, că în acest respect, va sã respectul cultivãrii filologiei clasice peste tot, și în specie a limbei strãbunilor noștri, ce demãndã ordine a unei lumi întregi și rēmasse mai pãnã în zilele noastre vehicul a tōtã cultura și sciința europeanã, noi Romãni ciscarpatini nu justificãm ađi speranțele frumosului început din secul premers. Atunci școlile din Blaș abia deschise, pe la mijlocul secului trecut, în scurt se renumira, în scurt le eși faima bunã, cãci „se învățã în ele forte bine limba lãtinescã”, dice istoricul nostru Sam. Clain. Nu mult dupã acea nemuritorul Georgiu Șincai compuse și editã o gramatica a latinei pentru instituttele culturali rom. din Blaș și de aiurea, dupã o sistemã așã de raționalã, în cât un pré distins profesor dela universitatea din Cluș (dr. S. Br.) admirãndu-o, scrietorului acestor mai aũ se manifestã, precum că Academia magiãrã nici pãnã ađi n'ajunse pãnã la a pricepe raționabilitatea acelei sisteme. Cartea lui Șincai și remase mai pãnã la mijlocul secului presinte în us ca manual de limba lat. în liceul blașan.

Tãcem de limba grēcã. Nespusa însēmãtate a studiului acestei pentru cultura sciințificã și umanitarã pãnã la 1848 în Austria numai protestanții luterani și calvini o înțelegea; și acêsta în urmarea comerçului lor literar și de alte soiuri cu protestanții din occidente Europei. Prin liceele și alte școle rom.-catolice, pe cari le urmam și căror ne conformam și noi, se mulfãmia a cunoscē pe nemuritorii clasicii ai Eladei dupã nume și auzite, aũ dupã o traducțiune mai mult ori mai puțin defectösã. Defectösã dicem; de orece se scie, că o versiune față de original totdeuna e mult puțin ca și dosul unui tapet. (Nota bene: înțelegem tapet de bōltã; cãci tapetele espuse de Romãncuțele noastre la Sibiu erã într'o formã de frumöse și admirabili pe dos ca și pe față.)

Ori cât am concede însă, că avântul enorm, ce-l luară în timpul de față științele naturale, îndreptătește pretensiunea generală, ca dișele științe se fie îmbrăcișate și tractate în măsură mai mare prin școlele medice: asta ar fi greșit, ba nu e iertat, după noi, să se facă pe comptul științelor clasice și peste tot a educațiunii umanistice. Lumea noastră materialistă zace morbosă de lipsa și infermitatea caracterelor. De caractere avem lipsa cea mai arđetore. Ieră spre formarea acestor, ales la cei destinați de a ajunge se facă cândva clasa superiöră și conducetore a societății, a fost și va fi purure unul din mijlocele cele mai de frunte studiul filologiei clasice.

Literaturele latină și elenă, nu știu cum, pare că ne înfăcișeză tinereta culturei umane mai innalte. De aceea pöte ne par örecum mai frumoșe și mai viguroșe. De aceea așă dișend ca tinere vorbesc din änimă tineră öreșicum mai cu petundere änimelor june. Ele se asemenă, ca să graim cu un esemplu, torentelui la începutul acestuia, ale cäruı ape cristaline curg prin munți în alvie afunde, până când ajungend în șes, alvia-i cei drept se lätescce din ce în ce, dară totodată statul apei devine pe multe locuri mai scund și apa mai molösă și mai necurată. Doresci a te recorı și a-ți reveni sufletul cu ape cristal de limpedi? N'ai încotro, caută se te sui la începuturile și isvorul torentelui.

Pentru acea literaturele cestiunata vor și formă totdeuna un model și factor din cele mai principali pentru desvoltarea sănëtösă a veri-ce literatura și prin ea a veri-ce civilizațiune omenescă. Drept ce întru cât în favörea unei propuneri mai estinse și mai cu temeiu a disciplinelor naturali s'ar recere öre-care restringere a timpului destinat învățămëntului filologiei clasice prin gimnasie, astă restricțiune va trebui de necese compensată prin profesori în specialitatea lor mai califecați, cum și prin cărți auxiliare mai metodice și mai temeiu elaborate.

Mergend mai departe în căutarea ist. și geografiei, aflarăm destinațiune parte pentru școlele medice și cele elementari, espuse următor: „Geografia“ de dr. Nic. Pop, „Istoria univ.“ de Popa, „Istoria Ungariei“ pentru școlele pop. (1878), „Istoria Romänilor“ de Tuducescu. Geogr. : „Tuducescu în geografie pentru școl. popor. rom.“ de Tuducescu, „Geografie“ de dr. Nic. Pop, „Compendiu de geografie“ de T. Ceantea, și tot asemenea de Lazar Petroviciu, „Manual de geografie“ de N. Popescu.

Cum vedem, numërul manualelor pentru propunerea istoriei, a acestei „magistre a vieții“ precum o numi Cicerone, cum și pentru propunerea fundamentului ei, adecă a geografiei, este cât de respectabil. Și nu se pöte afirmă, că ele n'ar fi suplenind mai mult ori mai puțin bine necesitățile momentane ale școlölor nöstre. Cu töte aceste de dorit eră, ca autorii lor se fie fost parte mai metodici, parte mai scrupuloși întru alegerea, dispunerea și pertractarea materiei, prin ce s'ar fi putut ferı de unele erori prä bätetöre la ochi.

P. e. „Geografia pentru I clasă gimn.“ de Nicolau Popescu începe cu astronomia. Unde e aici respectat principiul pedagogico-metodic, de a procede cu începători totdeuna dela ușor la mai greu?... În „Istoria Romänilor“ de Tuducescu cetim între altele: „domnia Romanilor se întinse sub regii următori peste tot pämentul“, „patru mii de spanioli aduși de Traian se lucre minele de aur din munții Ahrudului“, „Traian a fost mare inimic al creștinilor“ și alte asemenea, ori și mai rele. Chiar și în „Geografia“ de prof. gimn. din Brașov, dr. Nic. Pop, dăm peste unele neesacități ca aceste: „I. imperiul Austriei“; cu acesta ca coordinat pune „II. regatul Ungariei“; estinderea areala a pro-

vinciiilor când o pune când ba, așă nici despre Romänia nu scim cât e de mare; Bucurescii au 150,000 de locuitori (după numërătura ultima de mai an avea 174,000), Galații 50,000 șcl. Georgiu Popa își începe „Istoria univ.“ pentru școlele elementari cu Adam și Eva, apoi într'un rösufu se apucă de a esplica originea graiului omenesc, și încă în mod naturalistic; une evenimente de mai puțin moment pentru atari școlari le tractă pe lung și lat, din contră altele, mai de folos pentru elevi începători, nici că le atinge; apucă din vastul câmp al istoriei univ. când éta când cea, când de ici când de colo, fără sistemă și metod, etc.

Fie însă de ajuns aceste specimene. Le adusem aici înainte, nu pentru a detrage ceva din meritul autorilor, cari în zelul lor românesc se grăbiră a ne dotă institutele de învățămënt cu ceea ce ne eră așă de lipsă, ca până de töte zilele, cu cărți didactice; nici le adusem înainte din prurit söu mändărime de a critisă cu ori-ce preț. Observațiunile nöstre din contră, ne rogăm, să se considere de binevoitöre advertimente frätesci românesci, ca în edțiunile nöue ale cărților memorate și ale altor asemenea erorile să se corögă, ieră în cărți de acest soi de nou editände să se evite. Ca la popor în cestiunata privintă începötör, nu ne pöte detrage nimică a luă de model cărțile didactice ale națiunilor mai inaintate în afacerea școlastica. Dară să nu culegem, ci să alegem. Să alegem ceea ce și la densesle e recunoscut de mai bun, însă nu ce numai din tēmplare ne cade și vine în mäni.

Aceste dișe despre manualele de istorie și geografie se pot în mäsura mai mare ori mai mică aplică și la cele matematico-fisicali. De aceste încă vedeai în pavilionul din Sibiiu, char Domnului! relative destul de numöroșe. Întrö ele „Manual de aritmetică“ după Mocnic, de prof. blașan I. Marculescu; „Manual de geometrie“ de S. Vlassa, asišdere prof. în Blaș; „Aritmetica pentru școlele poporali“ de repausatul I. S. Stoian; „Computul mental și cu cifre“, după Mocnik, 3 pärti, de Muntean-Solomon; „Computul în școla popor.“ de N. Popescu. La aceste se pot adauge döue manuale de „Sistemul metric“, amändöue dela pedagogi eminenti, unul dela B. Petri, în concepțiune și edițiune separată pentru învățători și separată pentru învățecii, altul dela Ștef. Pop.

Pentru învățămëntul fisicei și istoriei naturali eră espuse: „Fisica esperimentală pentru cl. V—VI a școlölor popor.“, cu figure, de Emeric Andreescu în Arad; „Chemia anörganică“ de I. Filipescu; „Istoria naturale“ pentru școle elementari, de prä zelosul și diligentele Tuducescu; „Elemente de istoria naturală“, cursul I, de dr. D. P. Barcianu. Opul numit la locul ultim e în literatura nöstră didactică dörä singurul öp de istoria naturală mai însömnat și cu ilustrațiuni, și ilustrațiuni förte bune. Așteptäm deci cu neräbdare și cursurile ulterioere ale opului dela tinerul și competentele autor, carele, ca să comitem aici o mică indiscrețiune, fu mai an îndemnat de cätră botaniști de renume din patrie, să se habiliteze la universitatea din Cluș ca docent privat, pentru ca acesta habilitațiune să-i fie mai apoi „gradus ad Parnassum“.

Nici din ramii, ce taie mai nemijlocit în vieta practică a țeranului nostru, nu lipsiä cărți didactice varie la esopițiunea rom. sibiiana. Atari eră: „Economia pentru școlele popor.“, de T. Roșu; „Economia rurală“, de Ștef. Pop. Apoi „Drepturile și detorințele civili“ pentru învățecii școlölor popor.“, de Gr. Bellissimus, și tot un asemenea manual edat în Sibiiu 1877, în care ultim însă afläm deducțiuni și distincțiuni după pärerea nöstră, prä abstruse pentru copilași începötör, cum p. e. distincțiunea între proprietate și pošesiune, șcl. Chiar

și manuduceri în pedagogie eră nu mai puține de trei: „Principie de pedagogie“ de dr. Ilar. Pușcariu, „Compendiu de pedagogie“ de Laz. Petrovičiu, și tot un asemenea de I. Popescu. Eșind câte trele așa dîcînd numai ajunul esoposițiunii, critica ulterioare va delibera, în cât ore corespund scopului prefipt? și care din trei este de preferit?

Terminăm revista noastră peste cărțile didactice espuse la Sibiu cu „Biografiile române“ după Grube de Nic. Petra-Petrescu, dela care scriitor june și zelos mai avem câte-va novele și romanuri mai scurtuțe imitate aũ traduse, în limbă bună, și sperăm a avé și mai multe; cum și cu „La Alma“, anecdote și narațiuni morali pentru etatea fragedă, vre două imitate după un scriitor sved, cea mai mare parte originali, de renumita noastră scriitoare francesă și română, Constanția Dunca-Schiau.

Cine ore nu pricepe ađi marea însemnătate a atăror cărțicele poporali, educătore și moralisătore? Cu tóte aceste noi mai că nu posedem cărți de aceste, bune și corespundătore. Lipsa lor este în general simțită și manifestată. Băiețului rom. eșit din școle nu avem ce-i dá în mână, ca să-și potă reimprospetă, ca să nu uite ceea ce a învățat. Alte ginți se îngrijesc de această chiar și prin reuniuni anume. Așa am trebui de facem și noi. Cu atât mai laudabilă e drept acea inițiativa privată. Dară stimata autóre, C. Dunca-Schiau, ni se pare că n'a tocmai nimerit ținta. Anecdotele-i i sînt cam pré lungi; morala din ele se străvede și deduce cam greu. Atâte aieptări credem că sînt de ajuns eruditei autóre pentru analóge scrieri, ce le sperăm încă dela densa în viitor.

Dr. Greg. Silași.

Literatura și arte.

În teatrul Național din București stagiunea dramatică s'a deschis joi la 1/13 octombrie. Deschiderea s'a făcut cu: „Marion Delorme“, dramă în 5 acte și în versuri de Victor Hugo, tradusă în româneșce asemenea în versuri, de dl Rasian. Rolurile principale, Marion și Didier, s'aũ jucat de dna Ar. Romanescu și de dl Gr. Manolescu.

Un manuscris pretios, în limba grecă, s'a descoperit nu de mult de profesorul Vasilichi în biblioteca sinodală din Moscova. Acesta cuprinde istoria revoluțiunii Bulgarilor în contra Bizantinilor, scrisă de un martor ocular. Autorul tratéză pe larg și despre români, descrie cu deamănuntul pozițiunile geografice ale lor și înrudirea lor de rassă cu Bessi. Prin găsirea acestui tesaur istoric, cestiunea despre originea noastră va puté întră pe urma unor noué și mai positive cercetări etnologice. Despre acest manuscris dl Sion a raportat în Academia Română, și delegațiunea ei s'a însărcinat să intervină pentru a se împrumută, ca să potă fi studiat.

Cărți noué. La București aũ aparut, precum cetim în diarele de acolo, următorele scrieri noué: „Chiva cea Frumósa“, roman din istoria României, de comitesa Dash și tradus în româneșce de dl G. Al. Tăcid, partea primă; „Viitorul României“, considerațiuni politice de dl Petre Opran; „Reforma magistraturei“, de dl Dim. G. Ionescu avocat și dr. în drept; „Calendarul pentru toti pe 1882“, cuprindînd o novelă originală: „Căpitan Buzdugan“, de dl N. D. Popescu, alte diferite materii literare și mai multe ilustrațiuni.

Diuaristic. La Turnu-Severin a apărut un nou organ de publicitate. Numele lui este: „Aurora Carpaților“.

C e e n o u ?

Bene-Merenti oferit regelui Carol. Consiliul de ministri al României a presintat regelui Carol I diploma conținînd referatul ministrului cultelor și instrucțiunii publice și jurnalul consiliului, prin care îl rógă să primescă a purtă medalia „Bene-Merenti“. Pergamentul care conține aceste acte este frumos adornat cu laure de aur pe un fund nuanțat cu colorile naționale. Aceste laure, la intervale, presintă un număr însemnat de capsule conținînd citațiuni alese din discursurile rostite de regele la diverse ocațiuni dela 1866—1881. Regele primi diploma și medalia din mările ministrilor, cu terminii cei mai călduroși.

Mama regelui României a plecat luni demința din București cu trenul de Verciorova, spre a se întorce în Germania. Regele însoți pe principesa mama până la Verciorova, ier la întorcere inspectă trupele de la Severin, Craiova, Slatina și Pitesci.

Statua lui Heliade în București se va aședă, după cum cetim în „La Gazette de Roumanie“ în grădina botanică de-a drepta statuei lui Mihaiu Vitezul. Săpăturile pentru punerea temeliei aũ și început sub direcțiunea dlui arhitect Săvulescu.

Hymen. Dl Dionisiu Pop, comerciant în Hațeg, la 16 l. c. ș-a serbat cununia cu domnișóra Mina Popescu fiica dlui Teodor Popescu proprietar în Hațeg.

Din Timișóra ni se scrie, că adunarea generală a reuniunii învățătorilor români gr. or. al tractului Timișorii, a reeșit foarte bine. Președintele dl Paul Rotar a deschis adunarea prin un discurs bine simțit, după care s'a executat o programa interesantă, conform căreia mai mulți învățători ținură disertațiuni teoretice și practice. Concertul și petrecerea de joc, arangiate cu aceeași ocașiune, a mulțumit pe toți. Reuniunea români de cîntări și muzică din Lugoș a fost mult aplaudată. Mene și învățătoarese Maria Boccau și Zura Belințan, au dat prestațiunile lor în costum național, deosebit de frumoase cu mare efect.

Din Sinaia se scrie în „Public“: Ar trebui și ar fi bine, dar nu totdeauna, a avea Sinaia. Este o parte la pôlele Bucegilor și are o mare importanță. Această parte este că toți întreprind să se oculte și oteluri sînt străini și numai stăruie în a avea cofetăria, ca prin minune, e ținută de niște români. Această împrejurare răcesce entuziasmul și mulțumirea ce încântă pe Român d'a află în țera lui o stațiune așa bine organizată ca Sinaia. Încetul cu încetul ilusiunea plăcută dispăre, și ți se pare că nu în pământul țerei tale te afli, ci tot în pământul celor ce aũ Mehadia, Tușnadul, Borsecul etc.

Accident într'o sinagoga. Din Seghedin se anunciază: În séra înainte de ziua reconcilierii se născu o panică spăimîntătoare în templul israelit de aci, care eră umplut de lume; cauza a fost stingere subită a luminelor de gađ. La eșirea cea foarte strâmpmă se grămădea mulțimea, prin care se produsera numeroșe vulnerațiuni, între care unele mortale.

Aũ murit: Aurelia Belu, fiica dlui Toma Belu, oficiant la stațiunea telegrafică din Timișóra, la 7 l. c. Iacob Popoviciu, protopop în Oravița, diecesa Caransebeș, la 1 l. c. în etate de 74 ani. — Nicolae Radu, comerciant în Orăștie la 3 l. c. în etate de 31 ani. — Ioana Corb, fiica notarului comunal A. Corb din Varadia, la 5 l. c. în etate de 16 ani.

Proprietar, redactor respundător și editor:

IOSIF VULCANU.